

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Lidskoprávní klinika

Právní aspekty uvolňování žáků z tělesné výchovy
Stručný přehled hlavních problémů

Olomouc 2017

1 Empirická část: popis současného stavu uvolňování z tělesné výchovy

Právo na vzdělání je zakotveno v čl. 33 Listiny základních práv a svobod. Základní školní docházku upravuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Tato povinná školní docházka se realizuje na základě rámcových vzdělávacích programů, které zakotvují do vyučovacích osnov konkrétní způsoby a podmínky výuky všech předmětů, tedy i tělesné výchovy. Uvolnění z tělesné výchovy představuje omezení tohoto práva, a pokud se tak děje z důvodu zdravotního postižení, pak dochází i k zásahu do principu rovnosti zakotveného v čl. 3 odst. 1 Listiny.

Uvolňování žáků vychází z § 50 odst. 2 školského zákona, který stanovuje, za jakých podmínek může být dítě uvolněno. Podle tohoto ustanovení může ředitel školy „ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů uvolnit žáka na žádost jeho zákonného zástupce zcela nebo zčásti z vyučování některého předmětu; zároveň určí náhradní způsob vzdělávání žáka v době vyučování tohoto předmětu. V předmětu tělesná výchova ředitel školy uvolní žáka z vyučování na základě posudku vydaného registrovaným lékařem, pokud má být žák uvolněn na pololetí školního roku nebo na školní rok. Na první nebo poslední vyučovací hodinu může být žák uvolněn se souhlasem zákonného zástupce bez nábrady.“

Obdobným způsobem je řešeno uvolnění i u středních škol, konkrétně v § 67 odst. 2 školského zákona: „Ředitel školy může ze závažných důvodů, zejména zdravotních, uvolnit žáka na žádost zcela nebo zčásti z vyučování některého předmětu; žáka uvedeného v § 16 odst. 9 může také uvolnit z provádění určitých činností, popřípadě rozhodnout, že tento žák nebude v některých předmětech hodnocen. Žák nemůže být uvolněn z předmětu rozhodujícího pro odborné zaměření absolventa. V předmětu tělesná výchova ředitel školy uvolní žáka z vyučování na základě posudku vydaného registrovaným lékařem, pokud má být žák uvolněn na pololetí školního roku nebo na školní rok. Žák není z předmětu, z něhož byl zcela uvolněn, hodnocen.“

Na toto ustanovení pak navazuje zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně jeho § 51, který zakotvuje pojem zdravotní způsobilost k tělesné výchově a podmínky pro uvolnění z vyučování tělesné výchovy. Hovoří také o zdravotním posudku od posuzujícího lékaře. Podle § 52 písm. b) zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, má prováděcí předpis stanovit „seznam nemocí, stavů nebo vad, které vylučují nebo omezují zdravotní způsobilost ke vzdělávání nebo v průběhu vzdělávání, ke sportu, tělesné výchově nebo jiné činnosti“. Toto zmocnění bylo naplněno Ministerstvem zdravotnictví v dohodě s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy vydáním vyhlášky č. 391/2013 Sb., o zdravotní způsobilosti k tělesné výchově a sportu. Vyhláška v obecných rysech stanovuje druhy, četnost a obsah lékařských prohlídek, potřebných k uvolnění žáka. Ve vyhlášce je snaha o stanovení rozsahu a náležitostí lékařské prohlídky, a hledisek, která lékař má do svého posudku zahrnout. V příloze č. 2 pak vyhláška stanovuje nemoci, vady, nebo stavy, které vylučují nebo omezují zdravotní způsobilost ke sportu nebo tělesné výchově.

S využitím těchto ustanovení jsou žáci základních i středních škol uvolňováni z tělesné výchovy. Podle informací zjištěných od ředitelů škol se tento postup u jiného předmětu, než tělesné výchovy nevyužívá. Postup je obvykle takový, že buď škola osloví rodiče, aby podali žádost o částečné nebo úplné uvolnění z tělesné výchovy, nebo rodiče sami tuto žádost podají. To odráží v zásadě dva typy situací, kdy je tento institut využíván – v situaci, kdy škola není schopna vytvořit podmínky pro zapojení dotyčného žáka do výuky tělesné výchovy z důvodu nějakého zdravotního

omezení či rizika, nebo pokud žák samotný nebo jeho rodiče dospějí k závěru, že účast v tělesné výchově není slučitelná se zdravotními omezeními dotyčného žáka.

Je však veřejným tajemstvím, že ze strany žáků, resp. rodičů, bývá tohoto institutu zneužíváno v situacích, kdy žák z nějakého důvodu (nikoli nutně zdravotního, např. konflikt s učitelem, nechuť, neshody v kolektivu, studijní výsledky) nechce cvičit. Podobně ze strany školy je uplatněním tohoto institutu obcházena povinnost zajistit všem žákům, včetně žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, rovný přístup ke vzdělávání. Dále je nutné zmínit, že aktuální právní úprava upravuje možnost různě intenzivních podpůrných opatření, kterými lze řešit i velmi těžké stupně zdravotního omezení (§ 16 školského zákona a navazující vyhláška č. 27/2016 Sb., vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů).

Nebylo možné dohledat veřejně dostupná data o tom, v jakém rozsahu se dané instituty v praxi skutečně používají. S využitím práva na svobodný přístup k informacím byly proto osloveny zejména základní a v omezeném počtu také střední školy ve všech krajích ČR s dotazem, kolik žáků je z TV uvolněno, z jakých důvodů, zda plně nebo částečně, a zda škola realizuje zdravotní tělesnou výchovu, jako jedno z tradičních podpůrných opatření. Dále byly informace o faktickém fungování systému čerpány z rozhovorů s učiteli, řediteli škol a s vyučujícími a studenty oboru Aplikované pohybové aktivity na Fakultě tělesné kultury UP.

Analýza získaných dat stále pokračuje, některá zjištění však lze již nyní obecně shrnout. Bylo zjištěno, že školy se v přístupu podstatně liší – ve stejné velikostní kategorii existují školy, které nemají žádného uvolněného žáka, a školy, které uvolňují několik či dokonce několik desítek žáků. Obecně se počet uvolněných žáků pohybuje okolo 1-2 % z celkového počtu. Zdá se, že v integraci jsou lepší menší školy, větší procento uvolněných žáků je na větších školách. Je také patrný rozdíl mezi prvním a druhým stupněm, kdy se nezdá, že dítě bez podstatného zhoršení zdravotního stavu je uvolněno z TV až na druhém stupni. Na prvním stupni je totiž třídní učitel schopen žáka se specifickými vzdělávacími potřebami lépe zapojit do tělesné výchovy, neboť s žákem více pracuje a lépe ho zná. Byly také zjištěny výrazné rozdíly mezi jednotlivými kraji, jednak v počtu uvolněných žáků, ale třeba také v počtu asistentů.

V následující analytické části bude provedena analýza právní úpravy a jejího praktického naplnění z hlediska souladu s ústavním pořádkem a plnění mezinárodních závazků ČR. Pouze na okraj je vhodné zmínit, že při srovnání se zahraničními právními úpravami a praxí je patrné, že existují jiná řešení umožňující široké zapojení žáků se specifickými vzdělávacími potřebami do výuky tělesné výchovy. V této prvotní verzi analýzy však zahraniční příklady zahrnuty nejsou, stejně jako není detailně zpracována část návrhová, která by jasně formulovala konkrétní návrhy, jak by měla právní úprava být koncipována, aby byla v souladu s ústavním pořádkem a mezinárodními závazky ČR.

2 Analytická část: analýza současné právní úpravy uvolňování z tělesné výchovy a jejího souladu s ústavním pořádkem a mezinárodními závazky ČR

Obecně je nutno úvodem poznamenat, že v oblasti zapojení žáků se specifickými vzdělávacími potřebami do tělesné výchovy mezinárodní závazky ČR a ústavní pořádek vzájemně korespondují a jsou v souladu. Problémy tedy spatřujeme na zákonné a podzákonné úrovni. K existující právní úpravě lze mít řadu výhrad, které v důsledku znamenají, že je v rozporu s ústavním pořádkem i s mezinárodními závazky ČR.

Výhrady lze rozdělit do několika oblastí:

- porušení principu zákonnosti, včetně kvality právní úpravy a porušení zákazu libovůle,
- neplnění pozitivních závazků plynoucích z ústavního pořádku a mezinárodního práva,
- porušení principu minimalizace zásahu a principu proporcionality,
- absence informovaného souhlasu rodičů, zejména poučení o alternativních řešeních,
- porušení základních procesních principů při uvolnění žáka.

2.1 Porušení principu zákonnosti, včetně kvality právní úpravy a porušení zákazu libovůle

Základním hlediskem pro posouzení ústavní konformity podzákonného předpisu je kritérium zásady legality. Ústavní pořádek na několika místech stanovuje, že práva a povinnosti lze uložit pouze zákonem (čl. 2 odst. 3 a 4 Ústavy a čl. 2 odst. 2 a 3 Listiny, čl. 4 odst. 1 Listiny), a dále že meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou upraveny pouze zákonem (čl. 4 odst. 2 Listiny). Hlavní výhradou vůči současné úpravě tedy je, že meze základního práva na vzdělání jsou stanoveny vyhláškou, tedy pouhým podzákonným předpisem.

Další výhradou je, že zákonná i podzákonná úprava uvolňování z tělesné výchovy nesplňuje požadavky na kvalitu právní úpravy, která limituje základní práva. Co se kvality právní úpravy týče, je Česká republika povinna postupovat dle standardů judikatury ESLP a Ústavního soudu, z nichž plyne, že právní úprava musí být dostatečně jasná, předvídatelná a musí poskytovat dostatečné záruky před svévolnou aplikací. U opatření, kterými dochází k zásahu do základních práv, musí být taktéž jasně stanoven rozsah zásahu a pravidla k výkonu pravomoci. Také je nutné poskytnout možnosti obrany před svévolným zásahem a určité procesní záruky. Tato kritéria současná právní úprava nesplňuje.

Zákonná úprava sice stanovuje, jaké jsou důvody uvolnění žáka, kdo může o uvolnění žádat a že je potřebný lékařský posudek, úprava však postrádá jasné podmínky a kritéria, na jejichž základě může být žák uvolněn. Taktéž není zakotvena podoba písemné žádosti o uvolnění žáka z tělesné výchovy ani struktura nebo obsah lékařského posudku. Tím se postup stává nepředvídatelným, neboť posouzení je na řediteli školy a značně se liší jak mezi školami, tak mezi kraji. Dochází tak k projevům libovůle.

K dosažení efektivního fungování existující úpravy je zapotřebí rovnocenného a sjednoceného přístupu ze strany všech subjektů, které jsou zapojeny do procesu rozhodování o právech dítěte, konkrétně rodiče, pedagogové, lékaři. Je nezbytné a rovněž v zájmu dítěte, aby dílčí kroky směřující k uvolnění dítěte z výuky tělesné výchovy nevykazovaly odchylky

v závislosti na konkrétní instituci či konkrétních participujících osobách. Rozhodování orgánů veřejné moci má být předvídatelné a konzistentní. Dnešní praxe vede k nespravedlivé a bezdůvodné nerovnosti mezi dětmi.

Požadavek dostatečné právní úpravy se také vztahuje na podzákonné právní normy. Vyhláška obecným způsobem upravuje lékařský posudek a stanovuje diagnózy, na základě kterých je možné dítě uvolnit. Žáka však není možné vyloučit z výkonu jeho základního práva z obecných důvodů, ale je potřeba zkoumat jeho individuální omezení a stav. Stanovení taxativního výčtu nemocí bez určení kritérií pro posouzení závažnosti zdravotních omezení vylučuje potřebu individualizovaného posouzení zdravotního stavu. Předmětná vyhláška obsahuje stejnou úpravu pro sport, který lze vykonávat na výkonnostní či vrcholové úrovni, a předmět tělesná výchova vyučovaný na školách, přestože z pohledu zdravotních předpokladů je mezi těmito činnostmi zásadní rozdíl. Navíc vyhláška vytváří problém i v oblasti sportu, neboť by při důsledné aplikaci nejspíše bránila ve výkonnostním sportu hendikepovaným sportovcům.

Stanovení diagnóz ve vyhlášce je provedeno arbitrárně. Některé diagnózy v ní chybí, např. amputace, jiné by v ní zase být neměly, např. osteoporóza nebo obezita, neboť pohyb je při těchto onemocněních naopak prospěšný či je dokonce součástí léčebného režimu. Je nutné si uvědomit, že pro velkou část dětí je tělesná výchova jedinou intenzivnější pohybovou aktivitou, kterou mají. Tělesná výchova však není pouze řízenou fyzickou aktivitou. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání chápe tělesnou výchovu jako součást komplexního vzdělání žáků a směřuje na jedné straně k poznání vlastních pohybových možností a na straně druhé k poznání účinků konkrétních pohybových činností na tělesnou zdatnost a duševní a sociální pohodu. Nikoli nepodstatný je také socializační prvek a rozvoj mezilidských vztahů v třídním kolektivu.

2.2 Neplnění pozitivních závazků plynoucích z ústavního pořádku a mezinárodního práva

Základní právo na vzdělání je součástí mnoha mezinárodních lidskoprávních úmluv, zejména Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, Úmluvy o právech dítěte a Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Tyto úmluvy jsou součástí českého právního řádu, a s ohledem na to, že se jedná o lidskoprávní mezinárodní smlouvy, jsou v důsledku nálezu ÚS sp. zn. Pl. ÚS 36/01 (část VII.) dokonce součástí ústavního pořádku. Česká republika je těmito úmluvami vázána a je proto povinna realizovat pozitivní závazky směřující k jejich naplnění.

Podrobněji obsah pozitivních závazků vztahujících se k zajištění některých veřejných statků vůči osobám se zdravotním postižením upravuje zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů, který ve svém § 3 označuje za nepřímou diskriminaci i situaci, kdy nejsou přijata přiměřená opatření umožňující osobě se zdravotním postižením mj. účastnit se jiného odborného vzdělávání nebo využít služby určené veřejnosti, leda by taková opatření představovala nepřiměřené zatížení.

Podle výše uvedených úmluv má duševně nebo tělesně postižené dítě právo na plný a řádný život při zajištění takových podmínek, které zabezpečují důstojnost, podporují sebedůvěru a umožňují jejich aktivní účast ve společnosti. Každé tělesně či duševně postižené dítě má v tomto smyslu právo na plný rozvoj své osobnosti, včetně fyzických a rozumových schopností, a to v co nejširším rozsahu. S takto definovaným právem na vzdělání je však v přímém rozporu aktuální právní úprava (zejména vyhláška č. 391/2013 Sb., ale částečně také zákon), neboť

umožňuje žáky se zdravotními omezeními uvedenými v příloze č. 2 vyhlášky vyloučit ze vzdělání ve formě tělesné výchovy. Vytvoření možnosti uvolňování fyzicky či duševně hendikepovaných dětí z tělesné výchovy bez náhrady představuje porušení citovanými úmluvami garantovaného základního práva dětí na vzdělání, neboť jim v důsledku upírá právo se této součástí vzdělávání účastnit. Porušením pozitivního závazku státu je i skutečnost, že škola není pro uvolněné žáky povinna zřídit předmět zdravotní tělesná výchova či přijmout jiné alternativní a důstojné opatření směřující k zajištění plnohodnotného a ekvivalentního obsahu vzdělávání, jako u žáků bez omezení. Pozoruhodné je i to, že škola nemá uvedenou povinnost, přestože tělesná výchova je součástí povinné školní docházky.

2.3 Porušení principu minimalizace zásahu a principu proporcionality

Právo na vzdělání je základním právem, které je zaručeno kromě výše zmíněných mezinárodních úmluv také v čl. 33 Listiny základních práv a svobod. Podle čl. 41 odst. 1 Listiny se lze tohoto práva domáhat pouze v mezích zákonů, které ustanovení čl. 33 Listiny provádějí. Podle Ústavního soudu to znamená, že případné zásahy do tohoto práva podléhají méně přísnému testu, než ostatní ústavně zaručená práva, konkrétně tzv. testu racionality, namísto testu proporcionality. Je však nutno zohlednit také skutečnost, že se jedná o právo garantované rovněž Úmluvou, která rozlišení intenzity přezkumu neobsahuje, proto tvrdíme, že je nutné závazky plynoucí z tohoto práva posuzovat v intenzitě testu proporcionality.

Dále je nutno zohlednit čl. 4 odst. 4 Listiny, podle nějž při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Z toho Ústavní soud dovodil zásadu minimalizace zásahu. Podle ní musí být do základních práv a svobod zasahováno jen v tom nejmenším potřebném rozsahu, který umožní dosažení sledovaného legitimního cíle. Uvolnění z tělesné výchovy představuje ten nejvíce intenzivní zásah, neboť zcela vyřazuje žáka z výuky. Přesto právní úprava nepožaduje nejprve využít méně zasahujících prostředků, jako např. podpůrných opatření, ani nestanovuje, za jak závažných okolností lze k takto intenzivnímu omezení přistoupit. Z těchto důvodů také analyzovaná právní úprava nesplňuje podmínky testu proporcionality, a to ve všech jeho prvcích, přičemž i nesplnění jediného z nich má za důsledek rozpor s ústavním pořádkem. Porušení požadavku zákonného základu omezení práva je rozebráno výše. Opatření nesleduje legitimní cíl, kterým by mělo být poskytnutí ekvivalentního vzdělání při zajištění ochrany zdraví a bezpečnosti žáka, což však uvolnění zcela popírá. Dále opatření neprojde krokem potřebnosti, neboť existují jiná, méně omezující opatření, která sledovaného legitimního cíle dosáhnou stejně dobře (např. podpůrná opatření). Konečně není splněn ani poslední krok testu proporcionality, tedy přiměřenost v užším smyslu, neboť intenzita zásahu do práva na vzdělání je zjevně nepřiměřená míře naplnění legitimního cíle.

2.4 Absence informovaného souhlasu rodičů, zejména poučení o alternativních řešeních

K uvolnění žáka z tělesné výchovy je nezbytný souhlas jeho zákonného zástupce. Vzhledem k tomu, že poskytnutím souhlasu dochází ke vzdání se práva žáka na vzdělání v oblasti tělesné výchovy, musí souhlas naplňovat určité náležitosti. Podle rozsudku ESLP D. H. proti České republice je nezbytné, aby akt vzdání se byl učiněn za okolností, z nichž lze dovozovat, že dotyčná osoba si plně uvědomuje následky svého rozhodnutí. Pouhý formální postup je tedy nedostatečný.

První náležitostí je poučení. Poučení rodiče musí spočívat v tom, že mu škola sdělí, proč navrhuje, aby bylo jeho dítě uvolněno, na základě jakých okolností a na jakém právním základě. Rodič také musí být poučen o tom, že má možnost souhlas odepřít, a jaké bude mít toto rozhodnutí následky pro dítě.

Další náležitostí je poučení o alternativách pro dítě. Rodič musí být poučen o možnostech, které jeho dítě ze zákona má, aby mohlo své právo na vzdělání v plném rozsahu realizovat a nebylo zbytečně omezeno. Například by měl být poučen o podpůrných opatřeních, která školám vytvářejí podmínky pro zapojení všech žáků do výuky včetně tělesné výchovy. Tato podpůrná opatření představují alternativu k institutu uvolnění z tělesné výchovy, která navíc zamezuje vyloučení žáka z kolektivu a nemožnosti osvojení si pro budoucí život důležitých vlastností a znalostí.

V poslední řadě je nutné, aby souhlas byl dán svobodně, tedy rodiče nesmí k poskytnutí souhlasu nikdo nutit. Zcela svobodné rozhodnutí je však narušeno významně nerovným postavením školy a rodiče. Mnoho rodičů se obává, že škola, kterou dítě navštěvuje, může dítěti vzdělávání různými způsoby znepříjemnit. Nemyslíme si, že by forma nátlaku byla aktivní a výslovná. Jedná se spíše o obavu rodiče, že pokud by souhlas odepřel, mohlo by to být negativně vnímáno školou, a ta by posléze mohla dítě nepříznivě ovlivňovat, např. horšími výsledky.

2.5 Porušení základních procesních principů při uvolnění žáka

Jako zásadní nedostatek současné právní úpravy vnímáme skutečnost, že zákon nechápe uvolnění žáka jako správní rozhodnutí. Rozhodnutím o uvolnění žáka je autoritativně omezen obsah jeho práv a povinností, po faktické stránce se tedy o správní rozhodnutí jedná. Proti správnímu rozhodnutí musí existovat prostředky obrany, ty však školský zákon nikterak nezmiňuje.

V procesu jsou však i další dílčí problémy. Jedním z nich je automatická presumpce, že o uvolnění vždy žádá žák nebo jeho zákonný zástupce. To mnohdy vede k různě intenzivnímu tlaku ze strany školy, aby zákonní zástupci takovou žádost podali. Co však činit v situaci, kdy rodič odmítá uvolnit dítě, pro něž by uvolnění z důvodu jeho specifických potřeb bylo nejlepší možností? Na to právní úprava neodpovídá.

Uvolnění žáka z tělesné výchovy představuje takový zásah do jeho veřejných subjektivních práv, že je žádoucí, aby proti němu existoval opravný prostředek. Rozhodnutí ředitele jako orgánu veřejné moci o uvolnění žáka z předmětu však není uvedeno v § 165 odst. 2 školského zákona, tudíž proti takovému rozhodnutí není možné užít zákonem stanovených opravných prostředků. Dále u tohoto rozhodnutí nesmí být v souladu s čl. 36 odst. 2 Listiny vyloučen soudní přezkum.

3 Návrhová část

Ve vazbě na výše uvedené se domníváme, že od okamžiku nabytí účinnosti vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů, je uvolňování z tělesné výchovy nadbytečné. Systém podpůrných opatření podle nás vytváří dostatečný rámec umožňující všem žákům, kteří se vzdělávají ve škole, aby se zapojili také do tělesné výchovy. Zastáváme názor, že je možné mechanismus uvolňování z tělesné výchovy zrušit, neboť jeho náhrada, tedy systém podpůrných opatření, je již v právním řádu obsažena. V první fázi by bylo zrušení proveditelné poměrně jednoduchým zásahem, a to zrušením příslušných částí vyhlášky č. č. 391/2013 Sb., o zdravotní způsobilosti k tělesné výchově a sportu. Ve druhé fázi je pak možné zrušení institutu uvolňování dokončit úpravami na zákonné úrovni, případně při rozhodnutí o zachování institutu (viz dále) se tím vytvoří prostor pro zakotvení nových pravidel do vyhlášky.

Pokud by přeci jen měl zůstat mechanismus uvolňování v právní úpravě zachován, musí nezbytně nutně projít podstatnou změnou, a to v hmotněprávní i procesní složce, na zákonné i podzákonné úrovni. Klíčovou změnou v hmotněprávní oblasti by mělo být zohlednění principu minimalizace zásahu, tedy aby školy v prvé řadě využívaly podpůrných opatření a aby uvolnění z tělesné výchovy bylo až prostředkem ultima ratio pro případy, kdy jsou podpůrná opatření nedostačující. Nutným krokem jsou také změny ve vyhlášce č. 391/2013 Sb., o zdravotní způsobilosti k tělesné výchově a sportu, zejména vypuštění výčtu diagnóz a jeho nahrazení stanovením obecných kritérií pro uvolnění, která opět budou reflektovat princip minimalizace zásahu.

V procesní oblasti navrhujeme několik změn. Rozhodnutí o tak významném zásahu, jako je vyloučení dítěte z výuky, by mělo v prvé řadě předcházet vyplnění specifické žádosti o uvolnění dítěte z tělesné výchovy, což by příslušelo zákonným zástupcům dítěte či řediteli školy. Ačkoli celá řada škol v současné době nabízí formuláře k uvolnění žáka z tělesné výchovy a tyto jsou volně dostupné na jejich webových stránkách, není tato praxe uplatňována plošně. Formuláře navíc neobsahují jednotné náležitosti a mimo to ty podstatné často chybí. Typická je zejména absence důvodů uvolnění či podpisu žáka, jehož mravní a rozumová vyspělost dosáhla takové úrovně, že je způsobilý se k takovému rozhodnutí vyjádřit, resp. se na něm podílet.

Nedílnou součástí takových žádostí by měl být také posudek lékaře, rovněž se sjednoceným obsahem, jak je zmíněno v textu výše. Žádost spolu s posudkem by měl posléze vyhodnotit kvalifikovaný pracovník speciálně-pedagogického centra. Odborníci působící v těchto pracovištích jsou nejlépe seznámeni s potřebami dětí se zdravotním postižením, a proto na podkladě jim známých informací mohou, spolu s prohlídkou dítěte, snáze dospět k závěrům, jak ve věci postupovat, a se zohledněním individuality žáka navrhnout podpůrná opatření. Zároveň pracovníci těchto center mohou dětem poskytnout náležitě poučení o případných následcích neúčastnění se výuky, ať pozitivních či negativních, a následně zjistit jejich názor.

4 Závěr

Po ročním zkoumání problematiky uvolňování z tělesné výchovy jsme dospěli k závěru, že v současné době je tento institut nadužíván a v důsledku toho nejsou využívány jiné nástroje, které česká právní úprava nabízí. Podpůrná opatření výrazně lépe zohledňují individuální potřeby žáků a zapojují je do vzdělávacího procesu. Právní úprava uvolňování z tělesné výchovy je podle nás z mnoha důvodů v rozporu s ústavním pořádkem i mezinárodními závazky České republiky. Proto navrhuje, aby se od užívání tohoto institutu upustilo zcela, nebo alespoň aby byl v převážné míře nahrazen využitím podpůrných opatření. Nejjednodušším způsobem, jak toho lze podle nás docílit, je zrušení příslušných ustanovení vyhlášky č. 391/2013 Sb., o zdravotní způsobilosti k tělesné výchově a sportu.

Tým Lidskoprávní kliniky Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci:

JUDr. Maxim Tomoszek, Ph.D.

Bartošová Lenka

Baudiš Lukáš

Hlubinková Nikola

Jurečková Lucie

Kováčová Monika

Pilerová Zuzana

Rosenbergová Tereza

Stawaritsch Adam

Turek Tobiáš